

Pamäť holokaustu v Maďarsku

Proti procesom súvisiacim s holokaustom sa postavili aj nežidia a mnohokrát to boli diplomati, cirkevní aj verejní predstavitelia štátnych úradov, ale aj súkromné osoby. Zároveň priamo reagovali aj židia. Na viacerých miestach organizovali židovský odpor. V popredí odporu stáli mladí sionisti. Ich cieľom bolo zachrániť čo možno najviac ľudí a na tento účel vytvárali bezpečné úkryty, falšovali oficiálne dokumenty a organizovali nelegálne prechody hraníc. Desiatkam tisícom ľudí tak umožnili záchranu.

V Maďarsku dostala pamäť holokaustu (šoa) novú spoločenskú podobu po zmene režimu v roku 1994 sériou udalostí s názvom „Nechod' ďalej priateľu!“ („Ne menj tovább barátom!“). V roku 2004 bolo otvorené Centrum pamäti holokaustu (Holokauszt Emlékközpont), štátna organizácia s cieľom skúmať históriu, zachovávať pamäť a vzdelávať o holokauste. V rokoch 2014 a 2024 štát ponúkol značné zdroje pre zachovanie pamäti holokaustu.

Holokaust v Maďarsku: od zákonov k vražde

V rokoch 1920–1938 bolo v Maďarsku schválených 21 protižidovských zákonov a viac ako 110 dekrétov. Celkovo tieto zákony a dekréty ovplyvnili život okolo 825 000 ľudí. Ľudia označení ako Izraeliti boli prepustení z práce, prišli o svoje majetky a boli im zakázané manželstvá s nežidmi. Stali sa tak z nich občania druhej kategórie.

Počas príprav na vojnu nebolo židom umožnené slúžiť v ozbrojených silách a boli vylúčení z armády. Prišli o svoje uniformy a museli sa živiť manuálnou prácou a častokrát boli ponižovaní maďarskými vojakmi. Zároveň boli mnohí z nich nútení pracovať na územiach okupovaných nemeckou armádou. Zahynulo z nich približne 40 000.

V lete 1941 deportovali maďarské úrady približne 20 000 židov bez maďarského občianstva. Väčšina z nich bola na konci augusta v roku 1941 zavraždená nemeckými jednotkami v meste Kamenec Podolský. V januári 1942 maďarské jednotky uskutočnili raziu v Novom Sade za účelom etnickej čistky. Viac ako 3000 Srbov a približne 1000 židov bolo zabitých počas 3 dní.

Holokaust v Maďarsku: počas nemeckej okupácie

Dňa 19. marca nemecké jednotky obsadili Maďarsko. Nová vláda plnila zadania Nemcov. Príslušníci Gestapa následne zatkli desiatky tisíc ľudí, ktorí boli proti nemeckej okupácii, alebo v politickej opozícii.

Od marca 1944 postupne pribúdali protižidovské opatrenia a všetci Maďari označení za židov postupne strácali svoje občianske práva. Po 5. apríli boli všetci židia vo veku od šiestich rokov nútení nosiť žltú hviezdu na svojich šatách. Hodnotné veci im zobrali ich susedia, miestni ľudia a štát.

Medzi 14. májom a 8. júlom boli zhromaždení židia z vidieka naložení na nákladné autá a transportovaní. V priebehu 56 dní bolo transportovaných 437 402 maďarských spoluobčanov do Auschwitz-Birkenau. Na začiatku júla a po silnom medzinárodnom tlaku regent Maďarského kráľovstva Miklós Horthy zastavil deportácie. V tom čase zostali v Maďarsku už iba židia v Budapešti a v pracovnej službe.

Holokaust v Maďarsku: éra Šípových krížov a oslobodenie

Dňa 15. októbra 1944 pod vplyvom Nemcov odovzdal Horthy moc strane Šípových krížov a ich lídrovi Ferencovi Szálasi. Strana Šípových krížov urobila všetko preto, aby udržala Maďarsko vo vojne na strane Nemecka a „prepožičala“ 50 000 židov z hlavného mesta Nemcom na nútené práce v západnom Maďarsku.

Na konci novembra bolo zriadené „veľké geto“ v Pešti, kde bolo zhromaždených 80 000 židov, ktorí boli vyhladovaní a vystavení nebezpečenstvu súvisiacemu s bojmi počas dobývania Budapešti. Od polovice decembra, kedy vláda Šípových krížov opustila hlavné mesto, prívrženci strany masovo popravili skupiny obetí na brehoch Dunaja a na viacerých miestach hlavného mesta.

Oslobodenie od nacistickej vlády a vlády Šípových krížov neprinieslo nespútanú radosť preživším. Museli čeliť stratám v rodinách a pokračovať vo svojich životoch. A na tých, ktorí zostali v Maďarsku čakala ďalšia diktatúra.

